

Bedömning av Ornäsbjörkallé i anslutning till tomten Klubban 3.

Uppdrag: Uddevalla kommun har gett Tradeko AB i uppdrag att beskriva och värdera den befintliga trädallén bestående av *Betula pendula* 'Dalecarlica' enligt Alnarpsmodellen 2.2, se Bilaga 1 och Bilaga 2 för värdering och inventering.

Bakgrund, uppdrag och syfte med beställningen:

Uddevalla kommun har beviljat planbesked på tomten Klubban 3 och ska i samband med detaljplaneprocessen undersöka platsens lämplighet för byggnation av bostäder i enlighet med planbesked KS 2020/00636 § 385.

Inför planbeskedet och förprövningen har föreslagits utbyggnad av ett flerfamiljshus i flera våningar som bedömts möjligt att studera vidare i detaljplan. Placeringen och förslaget innebär att trädallén och byggnaden i sin utformning inte kan fungera tillsammans på platsen. Uddevalla kommun vill därför undersöka om det är möjligt, vad det skulle kosta och vilka värden som finns i allén för att få underlag till beslut om vad platsens behöver och vad som är lämpligt att använda den till.

Uddevalla kommun har med detta i bakgrund gett Tradeko AB i uppdrag att beskriva och värdera trädallén enligt Alnarpsmodellen 2.2 och bedöma lämplighet och möjlighet att flytta eller ersätta trädallén.

Syftet är alltså att studera och fastslå vilka värden trädallén har för att få vägledning och rekommendationer hur den bör hanteras i förhållande till platsen och eventuell framtida utveckling.

Historisk beskrivning av träden:

Betula pendula 'Dalecarlica' är enligt en artikel av föreningen Dendrologi och Parkvård ett sällsynt och sällsynt vackert träd som 1985 utsågs till Sveriges Riksträd. Det upptäcktes redan 1767 vid gården Lilla Ornäs i Dalarna. Den har flikiga blad och bedöms vara en mutation av vanlig vårtbjörk. Björken var en sensation bland botanister redan på 1700-talet, men riskerade att falla i glömska och att förväxlas med andra flikbladiga björkar, men trägna botanister redde ut begreppen och idag är dess historia och alla tillhörande dokument samlade i boken "Ornäsbjörk, förförisks & falsk" av Bernt Karlsson, som utkom i juni 2013.

Den äkta Ornäsbjörken fanns bara i ett exemplar och kunde inte föröka sig själv, men med människans hjälp har den överlevt och förökats trots att moderträdet, det ursprungliga exemplaret vid Lilla Ornäs, föll i en storm 1890.

Artikeln beskriver hur Rune Bengtsson, forskare vid SLU Alnarp och Per-Ola Fritzon, pensionerad parkintendent i Stockholm stad åkte runt och inventerade beståndet över hela landet under tidigt 2000-tal. De fann då ca 250 äkta ornäsbjörkar och ca 30 000 som inte var riktiga ornäsbjörkar utan andra typer av flikbladiga björkar.

Vi har, då vi misstänkte att denna allé var äkta ornäsbjörk, konsulterat Per-Ola Fritzon som konstaterar efter att ha tittat på bilder att dessa björkar är äkta ornäsbjörkar.

Dessa 16 Betula pendula 'Dalecarlica' planterades i slutet av 1970-talet i två riktningar i korsningen Sörkällegatan och Asplundsgatan för att bilda en allé i vinkel, se bilaga 2 trädinventering. Nummer 1-9 planterades utefter Sörkällegatan och nummer 10-16 utefter Asplundsgatan. För närvarande saknas nr 4 och nr 12. Träd nr 7 och nr 15 tycks vara utbytta senare till någon annan flikbladig björk som skulle kunna vara Betula pendula 'Crispa' eller 'Laciniata'.

Utefter Asplundsgatan

Utefter Sörkällegatan

Bedömning: Den tänkta placeringen av flerfamiljshuset innebär att en unik allé, planterad på slutet av 1970-talet, bestående av 16 ornäsbjörkar *Betula pendula* 'Dalecarlica' kommer att försvinna. Se Bilaga 1 och Bilaga 2 för värdering och inventering.

Utöver att allén är unik och består av ornäsbjörk är de flesta av träden hålträd. Det innebär att träden har både alléskydd och är ytterligare biotopskyddade med sina utvecklade hål i huvudstammarna. Även om några av träden inte är 40cm i diameter bör de betecknas som efterträdare. En fråga som brukar dyka upp är om träden går att flytta? I detta fall är de för stora för den största maskinen i Europa (3m i klumpdiameter) som flyttar rationellt. I så fall behöver man gräva stora klumpar (4 x4m) och flytta träden med kran, vilket blir väldigt dyrt och de nya platserna måste finnas i närheten, då de inte går att transportera långt på grund av hinder i luften och på bredden. Det finns i detta fall inga ytor i närheten att flytta dem till. Tyvärr är dessutom björkar väldigt svårflyttade med gott resultat.

Ornäsbjörkar odlas idag som *Betula pendula* 'Dalecarlica' E, men det finns väldigt få på marknaden så det är omöjligt att köpa nya träd i lämplig storlek för att ersätta de gamla. Två träd för att plantera igen luckorna kan finnas att köpa i storlek 20-25 men inte 16 stycken.

Slutsats: Låt denna fantastiska allé finnas kvar då den är unik till följd av sitt höga kulturhistoriska, ekonomiska och ekologiska värde! Om platsen skall bebyggas bör huset placeras innanför träden med ett sådant avstånd så att inte rotsystemen skadas. Avstånd till schakt skall vara 4m utanför kronans utbredning.

Billdal 2022-06-14

Eva Maria Hellqvist

Trädgårdstekniker Plantskola, SLU Alnarp

Träd- och växtkonsult.

Tradeko AB